

الشمس
الحرمان
الحرمان

سرشناسه:	عرب خراسانی، علی، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور:	درسنامه صرف / تالیف علی عرب خراسانی.
مشخصات نشر:	قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری:	۴۱۶ص.
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۱۹۵-۳۳۰-۲
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
یادداشت:	چاپ سوم: (فیبا ۱۳۹۴).
موضوع:	زبان عربی -- صرف
رده بندی کنگره:	۱۳۸۹ ۴۴۴/ع۱۳۱/۶PJ
رده بندی دیویی:	۴۹۲/۷۵
شماره کتابشناسی ملی:	۲۱۷۲۸۱۶

درسنامه صرف

علی عرب خراسانی

مرکز بین‌المللی
ترجمه و نشر المصطفی

درسنامه صرف

مؤلف: علی عرب خراسانی

چاپ سوم: ۱۳۹۴ ش / ۱۴۳۶ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

● چاپ: کوثر ● قیمت: ۱۹۰۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۱۰۰۰

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

مراکز پخش

- قم، چهارراه شهدا، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸. تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۳۹۳۰۹
- قم، بلوار محمدامین، سه‌راه سالاریه. تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۳۳۱۰۶ - فکس: ۰۲۵-۳۲۱۳۳۱۴۶

pub.miu.ac.ir miup@pub.miu.ac.ir

- مدیر انتشارات: عباس تقفی
- معاونت تولید: روح‌الله سلمانی
- ناظر تولید: جعفر قاسمی ابهری
- ناظر فنی: محمدباقر شکری
- ناظر گرافیک: مسعود مهدوی
- ناظر چاپ: مجید هاتفی
- آماده‌سازی: سید مصطفی جعفری
- صفحه‌آرا: سید مصطفی جعفری

سخن ناشر

تحولات اجتماعی و مقتضیات نوپدید دانش‌ها و پدید آمدن دانش‌های نو، نیازهایی را به وجود آورده که پاسخ‌گویی به آن، ایجاد رشته‌های تحصیلی جدید و تربیت افراد متخصص را ضروری می‌نماید. از این رو کتاب‌های آموزشی نیز باید با توجه به این دگرگونی‌ها تألیف شود.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی اقتضا دارد که دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه‌چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

از طرفی بالندگی مراکز آموزشی در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه نشاط علمی مراکز آموزشی را در پی دارد.

در این بستر، حوزه‌های علوم دینی به برکت انقلاب شکوهمند اسلامی، سالیانی است که در اندیشه اصلاح ساختار آموزشی و بازنگری متون درسی‌اند.

«**جامعة المصطفیٰ ﷺ العالمية**» به عنوان بخشی از این مجموعه که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

«**مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ ﷺ**» با قدردانی و سپاس از فاضل ارجمند جناب آقای علی عرب‌خراسانی مؤلف کتاب درسنامه صرف و تمام عزیزانی که در تولید این اثر همیاری و همفکری داشته‌اند، آن را به جویندگان فرهنگ و اندیشه ناب اسلامی تقدیم می‌کند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفیٰ ﷺ

فهرست

<p>۳۴ معلوم و مجهول</p> <p>۳۵ پرسش و تمرین</p> <p style="text-align: center;">وزنهای افعال ثلاثی مجرد (۱)</p> <p>۳۷ ۱. ماضی معلوم</p> <p>۳۸ ۲. ماضی مجهول</p> <p>۳۹ پرسش و تمرین</p> <p style="text-align: center;">وزنهای افعال ثلاثی مجرد (۲)</p> <p>۴۱ ۳. مضارع معلوم</p> <p>۴۲ ۱. مفتوح العين</p> <p>۴۲ ۲. مكسور العين</p> <p>۴۲ ۳. مضموم العين</p> <p>۴۲ ۴. مضارع مجهول</p> <p>۴۲ ۵. امر معلوم</p> <p>۴۴ پرسش و تمرین</p> <p style="text-align: center;">ابواب ثلاثی مزید</p> <p>۴۵ ابواب ثلاثی مزید</p> <p>۴۶ مجهول ثلاثی مزید</p> <p>۴۷ پرسش و تمرین</p> <p style="text-align: center;">تقسیمات اسم</p> <p>۴۹ ۱. مذکر و مؤنث</p> <p>۴۹ ۲. مفرد، مثنی، جمع</p> <p>۴۹ مفرد</p> <p>۴۹ مثنی</p> <p>۵۰ جمع</p> <p>۵۰ ۳. جامد و مشتق</p> <p>۵۰ جامد</p> <p>۵۰ مشتق</p> <p>۵۰ یک. اسم فاعل</p> <p>۵۰ دو. صفت مشبّهه</p> <p>۵۰ سه. اسم مفعول</p> <p>۵۱ چهار. صیغه مبالغه</p> <p>۵۱ پنج. اسم تفضیل</p>	<p>۱۳ مقدمه</p> <p style="text-align: center;">صرف (۱)</p> <p style="text-align: center;">علم صرف، کلمه و اقسام آن</p> <p>۲۱ تعریف کلمه</p> <p>۲۳ علم صرف</p> <p>۲۵ پرسش و تمرین</p> <p style="text-align: center;">حروف اصلی و زائد، وزن کلمه</p> <p>۲۷ ابنیة کلمه</p> <p>۲۷ ۱. ثلاثی مجرد</p> <p>۲۷ ۲. ثلاثی مزید</p> <p>۲۸ ۳. رباعی مجرد</p> <p>۲۸ ۴. رباعی مزید</p> <p>۲۸ ۵. خماسی مجرد</p> <p>۲۸ ۶. خماسی مزید</p> <p>۲۸ وزن کلمه</p> <p>۳۰ پرسش و تمرین</p> <p style="text-align: center;">پنج اصطلاح صرفی</p> <p>۳۱ معتل</p> <p>۳۱ صحیح</p> <p>۳۱ مهموز</p> <p>۳۱ مضاعف</p> <p>۳۱ سالم</p> <p>۳۲ پرسش و تمرین</p> <p style="text-align: center;">تقسیمات فعل</p> <p>۳۳ ۱. ماضی، مضارع، امر</p> <p>۳۳ فعل ماضی</p> <p>۳۳ فعل مضارع</p> <p>۳۳ فعل امر</p> <p>۳۳ نکته</p> <p>۳۴ ۲. لازم و متعدی</p>
--	--

پرسش و تمرین ۸۱

وزن

قوانین وزن ۸۴

بیاموزیم ۸۷

پرسش و تمرین ۸۸

پنج اصطلاح صرفی

معتل ۹۰

صحیح ۹۱

مهموز ۹۱

مضاعف ۹۲

نکته‌ها ۹۲

سالم ۹۳

پرسش و تمرین ۹۴

تقسیمات فعل (۱)

مقدمه ۱۰۰

بیاموزیم ۱۰۱

نکته‌ها ۱۰۲

۱. ماضی، مضارع، امر ۱۰۴

ماضی ۱۰۴

مضارع ۱۰۴

امر ۱۰۴

پرسش و تمرین ۱۰۵

تقسیمات فعل (۲)

۲. لازم و متعدی ۱۰۸

دستهٔ اول ۱۰۸

دستهٔ دوم ۱۰۸

دستهٔ سوم ۱۰۸

دستهٔ چهارم ۱۰۸

پرسش و تمرین ۱۱۱

تقسیمات فعل (۳)

۲. معلوم و مجهول ۱۱۴

معلوم ۱۱۴

نکته‌ها ۱۱۴

مجهول ۱۱۵

نمونه‌های مجهول در عبارات: ۱۱۵

پرسش و تمرین ۱۱۶

فصل دوم ۱۱۷

اوزان فعل ثلاثی مجرد (۱)

۱. اوزان ماضی معلوم از ثلاثی مجرد ۱۲۰

نمونه‌ها ۱۲۱

نکته‌ها ۱۲۲

شش. اسم زمان ۵۱

هفت. اسم مکان ۵۱

هشت. اسم آلت ۵۱

۴. منسوب و غیر منسوب ۵۱

۵. مصغّر و مکبّر ۵۱

پرسش و تمرین ۵۲

صرف (۲)

تعریف، موضوع و فایدهٔ علم صرف

صرف در لغت ۵۸

صرف در اصطلاح ۵۸

تعریف علم صرف ۵۹

موضوع علم صرف ۶۰

بیاموزیم ۶۰

فایدهٔ علم صرف ۶۱

پرسش و تمرین ۶۲

کلمه و اقسام آن

کلمه در لغت و اصطلاح ۶۴

اقسام کلمه ۶۴

پرسش و تمرین ۶۶

حروف تشکیل دهندهٔ کلمه ۶۷

حروف اصلی و زائد

نکته‌ها ۶۸

بیاموزیم ۶۹

پرسش و تمرین ۷۰

ساختار فعل

۱. ثلاثی مجرد ۷۲

۲. ثلاثی مزید ۷۲

۳. رباعی مجرد ۷۳

۴. رباعی مزید ۷۳

بیاموزیم ۷۴

پرسش و تمرین ۷۵

ساختار اسم

۱. ثلاثی مجرد ۷۸

۲. ثلاثی مزید ۷۸

۳. رباعی مجرد ۷۹

۴. رباعی مزید ۷۹

۵. خماسی مجرد ۷۹

۶. خماسی مزید ۷۹

بیاموزیم ۸۰

نکته‌ها.....	۱۶۷	تحلیل و بررسی.....	۱۲۳
نمونه‌ها.....	۱۶۸	پرسش و تمرین.....	۱۲۴
چند نکته درباره ادغام متمثلین.....	۱۶۹		
۲. ادغام متقاربین.....	۱۶۹	اوزان فعل ثلاثی مجرد (۲)	
تحلیل و بررسی.....	۱۶۹	ماضی معلوم (۲).....	۱۲۶
بیاموزیم (۱).....	۱۷۱	مفعول بی واسطه.....	۱۲۶
بیاموزیم (۲).....	۱۷۲	نکته‌ها.....	۱۲۶
پرسش و تمرین.....	۱۷۴	مفعول با واسطه.....	۱۲۷
		تحلیل و بررسی.....	۱۲۷
		پرسش و تمرین.....	۱۲۹

تخفیف همزه

تخفیف قلبی.....	۱۷۶	اوزان فعل ثلاثی مجرد (۳)	
حالت اول.....	۱۷۶	۲. ماضی مجهول ثلاثی مجرد.....	۱۳۲
حالت دوم.....	۱۷۷	تحلیل و بررسی.....	۱۳۵
حالت سوم.....	۱۷۷	پرسش و تمرین.....	۱۳۶
۲. تخفیف حذفی.....	۱۷۸		
نمونه‌ها.....	۱۷۸	اوزان فعل ثلاثی مجرد (۴)	
جدول صرف فعل مهموز الفاء.....	۱۸۰	۳. مضارع معلوم.....	۱۳۸
بیاموزیم (۱).....	۱۸۱	نکته‌ها.....	۱۳۹
بیاموزیم (۲).....	۱۸۲	تحلیل و بررسی.....	۱۴۰
پرسش و تمرین.....	۱۸۳	پرسش و تمرین.....	۱۴۲

اعلال

تعریف اعلال و انواع آن.....	۱۸۶	اوزان فعل ثلاثی مجرد (۵)	
قواعد عمومی اعلال.....	۱۸۶	۴. مضارع مجهول.....	۱۴۴
قاعده اول: حذف حرف عله.....	۱۸۶	تحلیل و بررسی.....	۱۴۵
قاعده دوم: حرف عله ساکن ما قبل غیر مفتوح.....	۱۸۸	پرسش و تمرین.....	۱۴۶
نمونه‌ها.....	۱۸۹	فصل سوم.....	۱۴۷
قاعده سوم: حرف عله متحرک ما قبل ساکن.....	۱۸۹	مضارع منصوب و مجزوم	
نمونه‌ها.....	۱۸۹	مضارع منصوب.....	۱۵۰
قاعده چهارم: حرف عله متحرک ما قبل مفتوح.....	۱۹۱	بیاموزیم.....	۱۵۱
نمونه‌ها.....	۱۹۱	مضارع مجزوم.....	۱۵۱
نکته‌ها.....	۱۹۲	نکته‌ها.....	۱۵۲
استثناء.....	۱۹۳	پرسش و تمرین.....	۱۵۳
قاعده پنجم.....	۱۹۳		
نمونه‌ها.....	۱۹۳	امر معلوم و مجهول	
قاعده ششم.....	۱۹۴	امر معلوم.....	۱۵۶
نمونه‌ها.....	۱۹۴	نکته‌ها.....	۱۵۷
نمونه‌ها.....	۱۹۵	امر مجهول.....	۱۵۷
موارد استثنای قوانین اعلال.....	۱۹۵	تحلیل و بررسی.....	۱۵۷
تحلیل و بررسی.....	۱۹۶	بحث اجمالی ثلاثی مزید.....	۱۵۸
پرسش و تمرین.....	۱۹۹	نمونه‌ها.....	۱۵۹
		پرسش و تمرین.....	۱۶۱
		فصل چهارم.....	۱۶۳

ادغام

انواع ادغام.....	۱۶۶
۱. ادغام دو حرف متمثل (همانند).....	۱۶۶

فعل مؤکد به نون

آن.....	۲۴۶
۲. تغییرات تاء بر اساس حرف مابعد آن ..	۲۴۸
نمونه.....	۲۴۸
تحلیل و بررسی (۱).....	۲۴۹
دو قاعده دیگر اختصاصی باب افتعال.....	۲۴۹
تحلیل و بررسی (۲).....	۲۵۰
معانی باب افتعال.....	۲۵۱
پرسش و تمرین.....	۲۵۲

باب اِنْفَعَال و اِسْتِفْعَال

۷. باب انفعال.....	۲۵۶
تحلیل و بررسی.....	۲۵۶
معنای باب انفعال.....	۲۵۷
بیاموزیم.....	۲۵۸
۸. باب استفعال.....	۲۵۹
تحلیل و بررسی.....	۲۵۹
معنای باب استفعال.....	۲۶۰
پرسش و تمرین.....	۲۶۳

باب اِفْعَال و اِفْعِيَال و رِبَاعِي

۹ و ۱۰. باب اِفْعِيَال - اِفْعِيَال.....	۲۶۶
رباعی مجرد و ملحقات آن.....	۲۶۷
ابواب ملحق به رباعی مجرد.....	۲۶۸
معنای باب فَعْلَه.....	۲۶۸
رباعی مزید.....	۲۶۹
۱. باب تَفَعَّل.....	۲۶۹
معنای باب تَفَعَّل.....	۲۷۰
وزن‌های ملحق به باب تَفَعَّل.....	۲۷۱
بیاموزیم.....	۲۷۲
۲. باب اِفْعِنَال.....	۲۷۲
۳. باب اِفْعِيَال.....	۲۷۳
تحلیل و بررسی.....	۲۷۳
بیاموزیم.....	۲۷۴
پرسش و تمرین.....	۲۷۵
بخش سوم.....	۲۷۷
مباحث ویژه اسم.....	۲۷۷

اوزان اسم

۱. ثلاثی مجرد.....	۲۸۰
۲. ثلاثی مزید.....	۲۸۰
۲. رباعی مجرد.....	۲۸۱
نمونه‌ها.....	۲۸۱
۴. رباعی مزید.....	۲۸۱
نمونه‌ها.....	۲۸۱
۵. خماسی مجرد.....	۲۸۲
نمونه‌ها.....	۲۸۲

نون تأکید.....	۲۰۲
قواعد تغییرات لفظی فعل مؤکد به نون ..	۲۰۲
تحلیل و بررسی.....	۲۰۳
پرسش و تمرین.....	۲۰۴
فصل پنجم.....	۲۰۵

باب اِفْعَال

بحث تفصیلی ثلاثی مزید.....	۲۰۸
دو باب غیر ملحق به رباعی.....	۲۰۸
چند نکته مهم درباره بابهای مزید.....	۲۰۸
۱. باب افعال.....	۲۰۹
قواعد اختصاصی این باب.....	۲۱۰
تحلیل و بررسی.....	۲۱۰
معنای باب افعال.....	۲۱۱
بیاموزیم.....	۲۱۶
پرسش و تمرین.....	۲۱۷

باب تَفْعِيل

۲. باب تفعیل.....	۲۲۰
تحلیل و بررسی.....	۲۲۱
معنای باب تفعیل.....	۲۲۱
پرسش و تمرین.....	۲۲۵

باب مَفَاعَلَه

۳. باب مُفَاعَلَة.....	۲۲۸
تحلیل و بررسی.....	۲۲۸
معنای باب مَفَاعَلَه.....	۲۲۹
پرسش و تمرین.....	۲۳۱

باب تَفَعَّل

۴. باب تَفَعَّل.....	۲۳۴
قواعد ویژه باب.....	۲۳۴
تحلیل و بررسی.....	۲۳۵
معنای باب تَفَعَّل.....	۲۳۶
بیاموزیم.....	۲۳۶
پرسش و تمرین.....	۲۳۸

باب تَفَاعَل

۵. باب تفاعل.....	۲۴۰
تحلیل و بررسی.....	۲۴۰
معنای باب تفاعل.....	۲۴۲
پرسش و تمرین.....	۲۴۴

باب اِفْتَعَال

۶. باب افتعال.....	۲۴۶
قواعد اختصاصی باب افتعال.....	۲۴۶
۱. تغییرات «تاء» بر اساس حرف پیشین	

۲۸۲	۶. خماسی مزید
۲۸۲	نمونه‌ها.
۲۸۳	پرسش و تمرین

اقسام اسم (۱)

۲۸۶	۱. منقوص، مقصور، ممدود، شبه صحیح و صحیح
۲۸۶	منقوص
۲۸۶	نمونه‌ها.
۲۸۷	۲. مقصور
۲۸۷	نمونه‌ها.
۲۸۸	بیاموزیم.
۲۸۸	انواع «الف» مقصور
۲۸۹	۳. ممدود
۲۸۹	نمونه‌ها.
۲۹۰	بیاموزیم.
۲۹۰	انواع الف ممدود
۲۹۰	۴. شبه صحیح
۲۹۱	نمونه‌ها.
۲۹۱	۵. صحیح
۲۹۱	نمونه‌ها.
۲۹۱	۲. مذکر و مؤنث
۲۹۲	مذکر و مؤنث حقیقی و مجازی
۲۹۲	مذکر حقیقی
۲۹۲	مذکر مجازی
۲۹۲	مؤنث حقیقی
۲۹۲	مؤنث مجازی
۲۹۲	نکته‌ها.
۲۹۳	علامت تأنیث
۲۹۳	نکته‌ها.
۲۹۴	نمونه‌ها.
۲۹۴	بیاموزیم.
۲۹۶	پرسش و تمرین

اقسام اسم (۲)

۲۹۸	۳. مفرد، مثنی، جمع
۲۹۸	روش تثنیه بستن اسمهای منقوص، مقصور، ممدود، صحیح و شبه صحیح
۳۰۰	انواع جمع
۳۰۰	۱. جمع مذکر سالم:
۳۰۰	نکته‌ها.
۳۰۱	روش ساختن جمع مذکر سالم در اسمهای منقوص، مقصور و ممدود
۳۰۱	۲. جمع با الف و تاء
۳۰۲	۳. جمع مکسر

۳۰۴	نکته‌ها.
۳۰۵	الف) اسم جمع
۳۰۵	ب) اسم جنس جمعی
۳۰۵	تحلیل و بررسی
۳۰۷	پرسش و تمرین

اقسام اسم (۳)

۳۱۰	۴. جامد و مشتق
۳۱۰	اقسام جامد
۳۱۰	جامد مصدری
۳۱۰	۱. مصدر اصلی
۳۱۱	الف) مصدر غیر میمی
۳۱۱	وزن مصدر، نمونه‌ها.
۳۱۲	ب) مصدر میمی
۳۱۳	۲. مصدر مرّة
۳۱۴	نمونه‌ها.
۳۱۴	۳. مصدر نوعی
۳۱۴	نکته‌ها.
۳۱۵	بیاموزیم.
۳۱۵	۴. اسم مصدر
۳۱۵	۵. مصدر صناعی
۳۱۶	نمونه‌ها.
۳۱۶	تأنیث، تثنیه و جمع مصادر
۳۱۷	تحلیل و بررسی
۳۱۹	پرسش و تمرین

اقسام اسم (۴)

۳۲۲	جامد (۲)
۳۲۲	جامد غیر مصدری
۳۲۲	۱. علم
۳۲۲	تأنیث، تثنیه و جمع علم
۳۲۳	بیاموزیم.
۳۲۴	۲. اسم نکره جامد
۳۲۵	۲. اسم اشاره
۳۲۶	۴. موصول
۳۲۶	موصول مختص
۳۲۶	موصول مشترک
۳۲۶	۵. اسم فعل
۳۲۷	۶. ضمیر
۳۲۷	نکته‌ها.
۳۲۸	تحلیل و بررسی
۳۳۰	پرسش و تمرین

اقسام اسم (۵)

۳۳۲	مشتق (۱)
۳۳۲	۱. اسم فاعل

تأنيث، تثنیه و جمع مصغّر.....	۳۶۵	تأنيث، تثنیه و جمع اسم فاعل.....	۳۳۲
تحلیل و بررسی.....	۳۶۵	نکته‌ها.....	۳۳۴
پرسش و تمرین.....	۳۶۷	۲. صفت مشبّهه.....	۳۳۴
جدول‌های تصریف معتل.....	۳۶۹	اوزان صفت مشبّهه.....	۳۳۵
واژه‌نامه.....	۳۸۳	تأنيث، تثنیه، جمع صفت مشبّهه.....	۳۳۵
اهمّ منابع.....	۴۱۱	۳. اسم مفعول.....	۳۳۶
		۴. اسم مبالغه.....	۳۳۷
		تأنيث، تثنیه و جمع اسم مبالغه.....	۳۳۹
		نکته‌ها.....	۳۳۹
		تحلیل و بررسی.....	۳۴۰
		پرسش و تمرین.....	۳۴۲

اقسام اسم(۶)

مشتق (۲).....	۳۴۴
۵. اسم تفضیل.....	۳۴۴
تأنيث، تثنیه و جمع اسم تفضیل.....	۳۴۴
استعمالهای اسم تفضیل.....	۳۴۴
نکته‌ها.....	۳۴۵
۶ و ۷. اسم زمان و اسم مکان.....	۳۴۶
نکته‌ها.....	۳۴۷
بیاموزیم.....	۳۴۸
۸. اسم آلت.....	۳۴۸
تأنيث، تثنیه و جمع اسم آلت.....	۳۴۹
بیاموزیم.....	۳۴۹
تحلیل و بررسی.....	۳۴۹
پرسش و تمرین.....	۳۵۱

قواعد اختصاصی اعلال اسم - منسوب -

مصغّر

قواعد اختصاصی اعلال اسم.....	۳۵۴
الف) قلب «واو» به «یاء».....	۳۵۴
ب) قلب «یاء» به «واو».....	۳۵۴
ج) قلب «واو» و «یاء» به «همزه».....	۳۵۵
منسوب.....	۳۵۶
قواعد نسبت.....	۳۵۶
مصغّر.....	۳۵۹
بیاموزیم.....	۳۶۰
اوزان اسم مصغّر.....	۳۶۰
روش تصغیر ثلاثی، رباعی و خماسی.....	۳۶۲
۱. ثلاثی مجرد.....	۳۶۲
۲. ثلاثی مزید.....	۳۶۳
رباعی مجرد.....	۳۶۴
رباعی مزید.....	۳۶۴
خماسی مجرد.....	۳۶۵
خماسی مزید.....	۳۶۵

مقاله

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله على ما عَرَفْنَا مِنْ نَفْسِهِ وَ أَلْهَمَنَا مِنْ شُكْرِهِ وَ فَتَحَ لَنَا مِنْ أَبْوَابِ الْعِلْمِ بِرُبُوبِيَّتِهِ وَ دَلَّنَا عَلَيْهِ مِنَ الْإِخْلَاصِ لَهُ فِي تَوْحِيدِهِ. اللَّهُمَّ فَضَّلْ عَلَيَّ مُحَمَّدَ وَ آلِهِ، وَ كِدْنَا وَ لَا تَكِدْ عَلَيْنَا، وَ اْمَكُرْنَا وَ لَا تَمْكُرْنَا، وَ اَدِلْنَا وَ لَا تُدِلْ مِنَّا. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اَلْعَنْ عَلَيَّ عَدُوِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ.

از سویی توجه به یادگیری صحیح و کامل ادبیات عرب برای دستیابی درست، سریع و آسان به معانی قرآن و سنت و سرمایه‌های علمی دیگر که به زبان عربی نگاشته شده و از سویی دیگر توجه جدی به اصلاح کتاب‌های علمی، آموزشی و برطرف کردن کمبودها و اشکالات آن‌ها در ضمن محکم کردن و متقن نمودن و روزمرگی کردن آن‌ها، جملگی از اموری هستند که به دغدغه جدی بزرگان حوزه، صاحب نظران و درست اندیشان، تبدیل شده‌اند.

اما به راستی برای این که کتاب علمی، آموزشی ظرفیت‌های لازم را برای یاد دهی درست داشته باشد، باید در آن به چه جهاتی توجه شود؟

ممکن است هر کسی به حسب مطالعات و تجربیات خود، به امر یا اموری اشاره کند ولی کامل‌ترین آن به قرار زیر است:

- ۱) اتقان علمی؛ ۲) روش یاددهی مناسب؛ ۳) کامل بودن مباحث؛ ۴) پرهیز از داخل کردن مطالب غیر مربوط؛ ۵) کاربردی کردن مطالب دستوری؛ ۶) رعایت تناسب با علوم مرتبت؛ ۷) رعایت تناسب با دانش پژوهان؛ ۸) دقت و سرعت در ارائه مطالب؛ ۹) ترتیب و تبویب درست مطالب؛ ۱۰) ارائه مطالب دستوری به صورت منطقی؛ ۱۱) توجه به تنوع و شادابی؛ ۱۲) پیوند دادن بین علوم آلی و اصلی؛ ۱۳) طرح

موضوعات تحقیقی؛ ۱۴) بیان مطالب تحقیقی؛ ۱۵) ایجاد شوق برای یادگیری مطالب؛ ۱۶) ایجاد احساس رضایت از یادگیری؛ ۱۷) ایجاد زمینه‌های تفکر و تعمق؛ ۱۸) آوردن نمونه‌ها و مثال‌های مناسب؛ ۱۹) ایجاد فضای مناسب برای پویایی و تکامل. آنچه پیش رو دارید مجموعه هماهنگی از علم صرف است که سعی شده است تمام ویژگی‌های ذکر شده را دارا باشد.

تحقیق کامل مطالب، تطبیق و مقایسه قوانین صرفی تحقیق شده با موارد به کار رفته، دسته بندی و منطقی کردن مطالب و مباحث، ترتیب و تبویب صحیح محتوای کتاب، استخراج متون عربی و انضمام آن به مطالب دستوری، کاربردی کردن مباحث دستوری در قالب نمونه‌ها، تحلیل و بررسی، جدول و پرسش و تمرین به صورت فنی و متنوع، ارایه منابع تحقیق به صورت مبسوط در پانوشته‌ها، آوردن واژه نامه برای پیدا کردن معانی لغات و آشنایی با فرهنگ لغت، دید جامع به تمام مباحث صرفی و پرهیز از مطالب غیر صرفی، بررسی مطالب تحقیقی در قالب «بیاموزیم»، استفاده از نمونه‌ها و مثال‌های قرآنی و روایی برای آموزش و تطبیق مباحث، (در ضمن این که موجب آشنایی با قرآن و سنت نیز می شود)، ایجاد نشاط و تنوع، ایجاد روحیه فراگیری به جهت پیوند علم آلی با اصالی، تنظیم کتاب در دو حلقه مقدماتی و پایانی به جهت رعایت حال خواننده، رعایت اسلوب آموزشی صحیح، ایجاد فضای مناسب برای تکرار و دوره مطالب به صورت غیر مستقیم، آموزش غیر مستقیم مباحثی که در آینده می آید، توجه به ترجمه واژه‌ها، رعایت تناسب علمی - آموزشی بین صرف و نحو، استفاده از جدول‌های آموزشی، استفاده از مثال‌ها و نمونه‌های معنا دار، آشنایی با منابع و مراجع صرفی؛ جملگی خصوصیات کتاب درسنامه صرف است که با جدیت و تلاش فراوان پس از تحمّل چند سال کار و تلاش با عنایت خداوند و لطف ائمه معصومین علیهم السلام اجمعین به ثمر نشست.

این کتاب در نه درس مقدماتی و سی و هفت درس تکمیلی تنظیم شده است. درس‌های تکمیلی شامل یک متن عربی (از قرآن، روایات معتبر و متون تاریخی) سپس دستور زبان (که غالباً به همراه نمونه‌های قرآنی و روایی است) و پس از آن در

مباحث مورد نیاز قسمت تحلیل و بررسی جاسازی شده و بعد از آن پرسش و تمرین آورده شده؛ در پرسش و تمرین به متن عربی آغاز درس (که هماهنگ با دستور زبان درس است) توجه ویژه شده است.

مباحث تحقیقی که از جهت آموزشی دشوار به نظر می‌رسید در غالب «بیاموزیم» جلوه کرده است.

مباحث تخفیف همزه و ادغام و اعلال که از مشکلات مباحث صرفی است به جدول صرف افعال آن باب‌ها، همراه شده و در پایان کتاب یک واژه نامه تهیه شده است که لغات متن‌ها و نمونه‌ها در آن ترجمه شده است.

طراحی کل کتاب به این صورت است که: ابتداء یک دوره مباحث صرفی به صورت ساده و روان در نه درس بررسی شده است. در این قسمت بیشتر به صرف واژها و تعریف و تقسیم بندی آن‌ها توجه شده است. بعد از آن تمامی مباحث صرفی در سه بخش مباحث مشترک فعل و اسم، مباحث فعل و مباحث اسم تقسیم شده است. که در آن بیش‌تر به فهم درست معانی هیأت کلمه، آشنایی با ریشه کلمات، آشنایی با تغییرات لفظی و اغراض لفظی و معنوی آنان و پیدا کردن نمونه‌ها در متون عربی، توجه ویژه شده است.

دسته بندی مطالب صرفی مربوط به اسم در این کتاب ابتکاری و بی سابقه است. در این بخش از تمامی اصناف اسم در زبان عرب و روش تأنیث و تثنیه و جمع آنان به طور مبسوط بحث شده است، مباحث مربوط به تصغیر و نسبت نیز به صورت ابتکاری (و بدون سابقه در کتاب‌های موجود) می‌باشد.

در بخش فعل نیز مباحث اعلال و ادغام و تخفیف همزه در کوتاه‌ترین راه ممکن آورده شده است در ضمن این که از تمامی کتب آموزش موجود کامل‌تر و روان‌تر می‌باشد. در بخش مباحث مشترک فعل و اسم نیز، قوانین «وزن» این مجموعه کامل‌ترین و ساده‌ترین راه ممکن را پیموده است. برای تمام مباحث، نمونه‌های قرآنی - روایی انتخاب شده که در فهم و تعمیق مطالب نقش به‌سزایی دارد.

تمرینات این کتاب کمی حجیم انتخاب شده تا فرصت انتخاب در کیفیت و کمیت، به معلمان و دانش پژوهان داده شود.